

Arviointikertomus 2017

7.5.2018

Orimattilan kaupungin tarkastuslautakunta

Pia Simonen Photography

Orimattilan kaupunginvaltuustolle

Orimattilan kaupungin tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2017

Sisällysluettelo

1. Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toiminta	3
2. Tarkastuslautakunnan edellisen vuoden arviointihavaintojen käsittely	4
3. Talouden arviointi	4
4. Toiminnan arviointi	8
4.1 Sivistys- ja hyvinvointipalvelut.....	8
4.2 Konsernihallinnon toimiala / kaupunginhallitus, - valtuusto ja hallintopalvelukeskus	11
4.3 Perusturva	11
4.4 Elinvoima- ja tekniset palvelut.....	13
4.5 Ympäristöpalvelut.....	14
4.6 Palvelukeskuksia koskevat yleiset tavoitteet.....	14
4.7 Vesilaitos taseyksikkö	15
5. Tuloksellisuuden arviointi	15
6. Yhteenveto.....	16
7. Allekirjoitukset	16
Liite 1 Tunnuslukujen laskentakaavat	1

1. Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toiminta

Tarkastuslautakunta antaa kaupunginvaltuustolle tämän arviointikertomuksen ja esittää kuntalain edellyttämällä tavalla arvioinnin tulokset valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta tilikaudelta 2017.

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu kaupungin strategiaan, hallituksen laatimaan toimintakertomukseen, viranhaltijoiden antamiin selvityksiin ja tietoihin, lautakuntien ja valiokuntien pöytäkirjoihin sekä kaupungin muihin asiakirjoihin. Lisäksi tarkastuslautakunta on tilikauden aikana ja sen jälkeen kuullut viranhaltijoita ja tutustunut eri toimialojen toimintaan.

Kaupunginvaltuusto on nimittänyt valtuustokaudelle 1.6.2017 - 31.5.2021 tarkastuslautakunnan, johon kuuluvat seuraavat jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet:

Jäsen	Varajäsen
Ari Anttila, pj.	Markku Koskela
Seppo Venesjärvi, vpj.	Arja Simola
Juha Aalto	Jaakko Rissanen
Ulla Katajavuori	Mauno Saarinen
Marja-Liisa Neuvonen-Rauhala	Marianna Gripenberg

Tarkastuslautakunnan jäsenmäärä on uuden hallintosäännön mukaisesti vähentynyt seitsemästä viiteen. Päätöksenteko on tapahtunut puheenjohtajan esittelystä. Lautakunnan sihteerinä on toiminut kaupungin vastuunalainen tilintarkastaja JHT, KHT Outi Koskinen PwC Julkistarkastus Oy:stä.

Tarkastuslautakunta on todennut seuraavat esteellisyydet: Seppo Venesjärvi, ympäristövaliokunnan puheenjohtaja, Juha Aalto, Orimattilan yritysenteistöt Oy:n hallituksen varapuheenjohtaja ja Arja Simola, sivistys- ja hyvinvointivaliokunnan jäsen.

Tarkastuslautakunta on toimikautensa alussa laatinut työnsä suunnitelman vuosien 2017 – 2020 arviointia varten ja työohjelman tilikaudelle 2017. Suunnitelman mukaan valtuustokauden kuluessa arvioinnin kohteena ovat kaikki merkittävimmät kaupungin toiminnot. Vuosittain laadittavassa arviointityöohjelmassa arviointityön painopiste kohdistuu eri toimialoihin. Tilikaudella 2017 arvioinnin painopistealueena on ollut sivistys- ja hyvinvointipalveluiden toimiala.

Tarkastuslautakunta on tilikauden 2017 arviointia koskien pitänyt 10 kokousta, joissa eri toimialojen viranhaltijat ovat selvittäneet toimialan tai yksikön toimintaa ja taloutta.

Vuonna 2017 tarkastuslautakunnan uutena tehtävänä on ollut kuntalain 84 §:n mukaisten sidonnaisuusilmoitusten käsittely. Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee kaupunginhallituksen ja maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavan toimielimen jäseniä, valtuuston ja valiokunnan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajia, kaupunginjohtajaa sekä kaupunginhallituksen ja valiokunnan esittelijää. Sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta. Kaupungin on pidettävä sidonnaisuuksista rekisteriä yleisessä tietoverkossa, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Tarkastuslautakunta on vuonna 2017 kuntalain mukaisesti vastaanottanut sidonnaisuusilmoitukset, perustanut sidonnaisuusrekisterin, ottanut ilmoitukset sidonnaisuusrekisteriin, jota ylläpidetään yleisessä tietoverkossa ja saattanut ilmoitukset valtuuston tiedoksi.

Osana vuoden 2017 arviointia tarkastuslautakunta on saanut seuraavia selvityksiä:

- sivistysjohtajan selvitys sivistys- ja hyvinvointitoimialan tavoitteiden toteutumisesta ja ajankohtaisista asioista
- liikunta- ja nuorisotoimenjohtajan selvitys liikunta- ja nuorisotoimen tavoitteiden toteutumisesta ja ajankohtaisista asioista
- varhaiskasvatusjohtajan selvitys varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumisesta ja ajankohtaisista asioista
- kaupunginjohtajan selvitys kaupungin hallinnon ajankohtaisista asioista
- talousjohtajan selvitys kaupungin taloudellisesta tilanteesta, talousarviosta ja sen toteutumisesta, konsernihallinnon toimialan tavoitteiden toteutumisesta, kaupungin tilinpäätöksestä sekä ajankohtaisista asioista
- hyvinvointipäällikön selvitys perusturvan tilaajatoimintojen sekä sosiaali- ja terveysasioiden tavoitteiden toteutumisesta sekä ajankohtaisista asioista
- teknisen johtajan selvitys elinvoima- ja teknisten palveluiden toimialan tavoitteiden toteutumisesta ja ajankohtaisista asioista
- Kiinteistö Oy Orimattilan vuokratalojen toimitusjohtajan esitys yhtiön tilanteesta
- tilintarkastajan tarkastussuunnitelmasta ja sen toteutumisesta.

2. Tarkastuslautakunnan edellisen vuoden arviointihavaintojen käsittely

Tarkastuslautakunta esitteli vuoden 2016 arviointikertomuksen kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen puheenjohtajille toukokuussa 2017. Kaupunginvaltuusto on käsitellyt kokouksessaan 22.5.2017 arviointikertomuksen vuodelta 2016. Valtuusto päätti kehottaa kaupunginhallitusta ottamaan huomioon arviointikertomuksessa esitetyt suositukset valmistellessaan seuraavia talousarvioita ja taloussuunnitelmia.

Kaupunginhallitus on 25.9.2017 antanut tarkastuslautakunnan huomioista vastineet, joita ovat valmistelleet kaupunginjohtaja, palvelukeskusten johtajat ja tulosalueiden vastuhenkilöt. Tarkastuslautakunta on huomionnut annetut vastineet. Vastineessa esitetyt toimenpiteet ovat pääosin toteutuneet. Sisäisen valvonnan koulutusta ei pidetty vuoden 2017 aikana ja konserniohjeet hyväksyttiin vuoden 2018 helmikuussa. **Tarkastuslautakunta toivoo edelleen, että kiinteistöjen korjausvelan kasvun pienentäminen tuotaisiin aikaisempaa selkeämmin sitoviin tavoitteisiin.**

Tarkastuslautakunta haluaa lisäksi kiinnittää huomiota vuoden 2015 sitovaan tavoitteeseen koskien kaupungin asunto-ohjelman laatimista. Asunto-ohjelma on edelleen laatimatta.

3. Talouden arviointi

Tilikauden 2017 ylijäämä oli 2,1 milj. euroa, kun alkuperäinen talousarvio oli 1,0 milj. euroa ja muutettu talousarvio 0,5 milj. euroa ylijäämäinen. Tulokseen vaikutti mm. arvioitua parempi verotulojen kertymä ja menojen toteutuminen arvioitua pienempänä lukuun ottamatta avustusten menoryhmää. Suotuisaa tulosta ovat edesauttaneet kilpailukykysovimuksen vaikutukset, yleinen noususuhdanne, alhainen kor-

katso ja työttömyyden väheneminen. Talousarvioon on tilikauden aikana kaupunginvaltuuston päätöksillä tehty muutoksia, jotka lisäsivät käyttötalousosan määrärahoja yhteensä 1,8 milj. euroa, josta pääosa, 1,1 milj. euroa koskee sosiaali- ja terveysmenoja. Käyttötalouden talousarviomuutoksia hyväksyttiin kaikkien toimielinten osalta. Käyttötalouden nettomenot yhteensä toteutuivat 99 prosenttisesti eli käyttötalouden nettomenot toteutuivat kokonaisuudessaan 0,8 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä.

Käyttötalouden valtuustoon nähden sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen 2017

- = toteutunut alkuperäisen määrärahan / tuloarvion puitteissa
- = määrärahaa / tuloarviota on muutettu tilikauden aikana valtuuston päätöksellä ja se on toteutunut
- = määräraha on ylittynyt tai tuloarvio on alittunut

Toimielin 1 000 euroa	Talousarvio al- kuperäinen 2017	Talousarvio muutettu 2017	Toteutunut 2017	Poikkeama 2017 vrt. muutettu talousarvio	Tarkastuslauta- kunnan arviointi
Kaupunginvaltuusto					
Tulot	0	0	0	0	●
Menot	151	151	153	2	●
Kaupunginhallitus					
Tulot	3 116	3 118	3 173	-55	●
Menot	9 317	37 061	36 478	583	●
Perusturvalautakunta					
Tulot	73	0	0	0	●
Menot	50 919	25 063	25 054	9	●
Sivistys- ja hyvinvointivaliokunta					
Tulot	2 431	2 491	2 643	-153	●
Menot	23 538	24 133	24 165	-32	●
Elinvoima- ja tekninen valiokunta					
Tulot	4 235	4 306	4 204	102	●
Menot	7 349	7 748	7 598	151	●
Ympäristövaliokunta					
Tulot	200	200	169	31	●
Menot	2 061	929	906	23	●
Käyttötalous yhteensä					
Tulot	10 055	10 115	10 190	-75	
Menot	99 335	95 086	94 354	732	

Kaupunginvaltuustoon nähden sitovat käyttötalouden tuloarviot ja määrärahat toteutuivat olennaisesti muutetun talousarvion puitteissa. Talousarviomuutokset on tehty pääosin oikea-aikaisesti ja kuntalain edellyttämällä tavalla.

Vuoden 2017 investointimääräraha oli alkuperäisessä talousarviossa 13,7 milj. euroa. Investointimenot, 11,6 milj. euroa toteutuivat kokonaisuutena 1,5 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä. Vuoden 2017 aikana investointimäärärahoihin tehtiin yhteensä 0,7 milj. euroa vähennyksiä, joista suurimmat kohdistuivat Pennalan teollisuusalueen liikennejärjestelyihin, -1,0 milj. euroa ja Urheilutalon uudisrakennukseen, -0,2 milj. euroa. Määrärahaliiketykset kohdistuivat pääosin Hennan maa- ja vesirakentamiseen, 0,5 milj. euroa sekä Myllylän koulun laajennukseen, 0,2 milj. euroa ja Jokivarren koulun sisäilma ym. investointeihin, 0,2 milj. euroa. Investoinnit toteutuivat sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden puitteissa lukuun ottamatta Urheilutalon investointimäärärahan 0,1 milj. euron ylitystä, jonka valtuusto on hyväksynyt 16.4.2018.

Verotulot, 55,8 milj. euroa kertyivät 0,8 milj. euroa parempina muutettuun talousarvioon verrattuna. Kaikki verolajit ylittivät talousarvion. Suurin euromääräinen ylitys oli tuloveroissa, 0,7 milj. euroa. Veroprosentti vuonna 2017 oli 20,75, joka oli vuoden 2016 tasolla. Valtionosuudet, 32,3 milj. euroa toteutuivat 0,1 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä.

Rahoitustuotot ja –kulut yhteensä, 1,5 milj. euroa toteutuivat lähes muutetun talousarvion mukaisesti.

Kuntalain 115 §:n mukaan kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi. Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tällöin kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 §:n mukaan arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Tilinpäätöksessä 2017 Orimattilan kaupungin omassa pääomassa oli kertynyttä ylijäämää yhteensä 12,0 milj. euroa. Näin ollen kaupungilla ei ole kuntalain tarkoittamaa kattamatonta alijäämää.

Seuraavassa taulukossa on esitetty kaupungin talouden tunnuslukuja viideltä viimeiseltä vuodelta ja arviointi vuoden 2017 tunnuslukujen toteutumisesta suhteessa Päijät-Hämeen kuntien tilinpäätösten 2016 keskiarvoon tai vuoden 2017 ennakkotietoon, mikäli se on ollut saatavilla.

Tunnuslukujen laskentakaavat ovat liitteessä 1.

● = maakunnallista keskiarvoa parempi ● = maakunnallista keskiarvoa heikompi

Tunnusluku	Tilinpäätös 2013 1)	Tilinpäätös 2014	Tilinpäätös 2015	Tilinpäätös 2016	Tilinpäätös 2017	Arviointi (vrt. maakunnan keskiarvo)
Toimintatuotot/toimintakulut % 2)	10,3	10,1	10,4	11,8	10,8	● (20,7)
Vuosikate/poistot %	72,0	155,1	98,8	175	161	● (122)
Vuosikate, € / asukas	143	280	188	364	338	● (417)
Investointien tulorahoitus %	42,6	91,0	47,4	143,8	48,3	● (76)
Kassan riittävyys, päivää	22	16	13	23	19	● (42)
Kaupungin lainakanta 31.12. € / asukas	2 106	2 104	2 206	2 115	2 506	● (4 763)
Kaupunkikonsernin lainakanta 31.12. € / asukas	3 528	3 425	3 435	3 258	3 608	● (6 380)
Kertynyt ylijäämä, € / asukas	320	422	440	607	741	● (1 011)

1) Tilikauden 2013 tunnuslukuihin on vaikuttanut tilikaudella päätetty poistoaikojen lyhentäminen ja kertapoistot sekä vuonna 2014 tehty kalliin hoidon tasauksen oikaisu vuoden 2013 tilinpäätökseen.

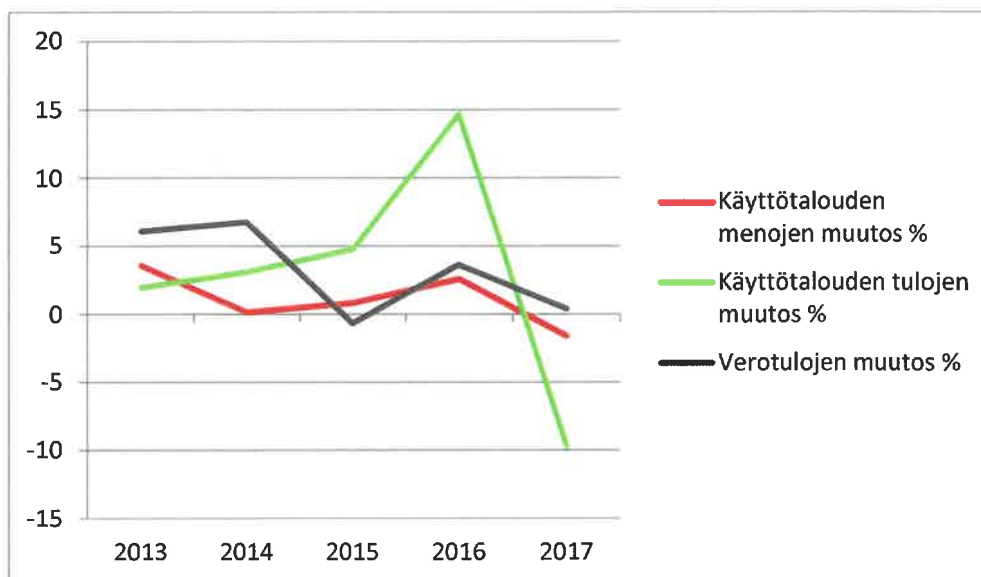
2) Kaupungin toimintojen organisointi konsernin sisällä vaikuttaa kaupungin toimintatuottojen vähäiseen määrään. Suuri osa tuotoista ohjautuu kaupungin omistamille tytäryhteisöille ja hyvinvointikuntayhtymälle.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu Orimattilan kaupungin veropohjan ja verotulojen kehitys vuosina 2013 - 2017:

Veropohja / verotulo	2013	2014	2015	2016	2017
Ansiotulojen veropohjatiedot, milj. €	233,9	240,4	242,5	245,1	250,7
Ansiotulojen veropohjatiedot € / asukas	14 319	14 746	14 843	15 063	15 455
Tuloveroprosentti	19,75	20,5	20,5	20,75	20,75
Tilitetty kunnallisvero, milj. €	45,4	47,4	46,7	48,8	48,8
Osuus yhteisöveron tuotosta, milj. €	2,0	2,4	2,7	2,4	2,7
Kiinteistöverot, milj. €	3,2	4,3	4,3	4,4	4,4

Kaupungin euromääräiset verotulot pysyivät lähes vuoden 2016 tasolla. Yhteisöveroja kertyi 0,3 milj. euroa edellisvuotta enemmän.

Seuraavassa kaaviossa on kuvattu Orimattilan kaupungin käyttötalouden menojen ja tulojen sekä verotulojen muutoksia.

Tulojen voimakkaaseen muutokseen vaikutti perusturvalautakunnan 1,0 milj. euroa pienemmät tulot vuoteen 2016 verrattuna johtuen perustoimeentulotuen siirtymisestä Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi.

4. Toiminnan arviointi

Seuraavissa taulukoissa arvioidaan toimialakohtaisesti valtuuston asettamien sitovien toiminnan tavoitteiden toteutumista tilikaudelta 2017.

● = tavoite on toteutunut   ● = tavoite on osittain toteutunut   ● = tavoite ei ole toteutunut

4.1 Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

Arviointi toiminnan tavoitteiden toteutumisesta 2017

Tavoite	Tarkastuslautakunnan arvio tavoitteen toteutumisesta
Varhaiskasvatuksen pedagoginen kehittäminen uuden varhaiskasvatuslain velvoitteen mukaisesti	●
Henkilöstön koulutus peruskoulun uuteen opetussuunnitelmaan	●
Erkko-lukion opiskelijamäärän kasvu	●
Kaupungin vetovoiman lisääminen kulttuuritapahtumien ja kulttuurimatkailun keinoin kaupungin markkinointiviestintäsuunnitelman pohjalta	●
Omatoimikirjaston valmistelu ja käyttöönotto syyskuun alkuun mennessä 2017	●
Kaupunkilaisten liikunnan, hyvinvoinnin ja viihtyisyyden edistäminen tasapuolisia liikuntamahdollisuuksia tarjoamalla	●
Etsivä nuorisotyö tavoittaa monialaisen yhteistyömallin avulla ilman koulutuspaikkaa jääneet ja ohjaa heidät eteenpäin erilaisten palvelujen piiriin	●
Sivistys- ja hyvinvointitoimialan palvelujen ja toimintatapojen kehittämisen jatkaminen	●

Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden vuoden 2017 valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat toteutuneet pääsääntöisesti. Haasteita tavoitteiden toteuttamiselle on ollut lähes jokaisen ikäryhmittymän toiminnassa. Sivistystoimen palvelujen ja toimintatapojen kehittämiseen liittyvää tavoitetta muutettiin kaupunginvaltuuston päätöksellä joulukuussa 2017 johtuen siitä, että tavoitteena olleen kehittämissuunnitelman tulee perustua hyväksytyyn kaupunkistrategiaan, joka valmistui vuoden 2018 puolella.

Toiminta

Sivistykseen ja hyvinvointiin vaikuttavista yleisistä kehityksen linjoista tärkeimpiä ovat ikääntyminen sekä valtakunnallisesti että Päijät-Hämeen maakunnassa. Ikääntyminen näkyy hyvinvointipalvelujen kysyntänä ja työllistymisen vaikeutumisena.

Erkko-lukion oppilasmäärä vähenee edelleen ollen 2017 laskentapäivänä 144 (tavoite 160). Kehittämissuunnitelma vetovoiman kehittämiseksi on kriittinen menestystekijä. **Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että vetovoiman kehittämisen tulisi näkyä toiminnan, talouden ja tuloksellisuuden seurannassa.**

Sivistystoimessa tehdään toiminnan arviointia Opetushallituksen kriteerien mukaisesti ja arviointien perusteella valiokunta asettaa tavoitteet. **Tarkastuslautakunta kysyy, miksi tehdään vain toiminnan arviointia eikä tarkastella toiminnan tavoitteiden taloudellisuutta ja tuloksellisuutta. Toiminnan tavoitteiden mittarit ja toteutumiset eivät sisällä kuvausta vaikuttavuudesta.**

Talous

Kuntatalouden kehitys on perustunut kilpailukykyopimuksen mahdollistamiin pienehköihin säästöihin, verotulojen kasvuun parantuneessa taloussuhdanteessa ja samaan aikaan velkaantuminen on jatkunut. Velkaantuminen on Orimattilassa alle valtakunnallisen keskiarvon, mutta lähestyy sitä.

Sivistyksen ja hyvinvoinnin talouden tasapainon ylläpitäminen on tärkeää.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota Erkko-lukion oppilasmäärän vähenemiseen, joka on nostanut oppilaskohtaisia kuluja ja aiheuttaa paineita tarkastella, ovatko hyödyt riittäviä suhteessa panostuksiin. Lukiokoulutuksen kustannukset / opiskelija ovat 2017 tilinpäätöksessä 10 580 euroa, joka on 1 630 euroa enemmän kuin talousarviossa.

Lahden Ammattikorkeakoulu Oy:n osakkeiden kirjanpidollinen myyntituotto, 1 032 687 euroa annettiin pääomallainana kyseiselle yhtiölle. Tällä ei ollut vaikutusta Orimattilan kaupungin tilikauden 2017 tulokseen.

Tulokset

Sivistyksen ja hyvinvoinnin tulokset ovat pääosin toteutuneet. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että Erkko-lukion vetovoimaa ei ole saatu nostettua.

Kaiken kaikkiaan sivistyksen ja hyvinvoinnin osalta tavoitteet, mittarit ja toteutuma on luvattu toimenpidesoilla, mutta niiden vaikuttavuutta ei ole arvioitu. Esimerkiksi uuden urheilutalon toimintamallin kehittämiseen kaupunginhallitus on kiinnittänyt huomiota ja mittarina on kehittämiseen osallistuneet kumppanit. Toteutuma tilaisuus, mutta ei mitkä kumppanit ovat olleet mukana. Toteuman arviointina on, että käyttäjien tarpeet on pyrity ottamaan huomioon. **Tarkastuslautakunta pyytää kiinnittämään huomiota siihen, että toteutumissa avataan, mitä toimenpiteillä on saavutettu ja jos ei ole saavutettu, niin analysoidaan miksei ole saavutettu.**

Toiminnan tavoite, talous ja tulokset	Tarkastuslautakunnan arviointi
Erkko-lukion opiskelijamäärän kasvu - Tilastointipäivän 20.9.2017 opiskelijamäärä, tavoitetaso 170 opiskelijaa ja 35 % peruskoulun päättävästä ikäluokasta hakeutuu Erkko-lukioon	Erkko-lukiossa on 142 opiskelijaa, ikäluokasta vain 24,5 % hakee Erkko-lukioon. Tavoitteet eivät ole toteutuneet ja opiskelijajaysikköhinta on sen myötä jatkanut kasvuaan. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että tavoitetaso ja toimenpiteiden tulokset eivät ole toteutuneet.

Varhaiskasvatuspalvelut

Orimattilan varhaiskasvatuspalveluiden pedagoginen kehittäminen yhteistyössä yksityisen palveluntuottajan kanssa on toiminut henkilöstön yhteiskoulutuksena ja toiminnan kehittämisenä varhaiskasvatukselle asetettujen suunnitelmien mukaisesti. Tavoitetaso saavutettiin ja uuden suunnitelman mukainen toiminta käynnistyi 1.8.2017.

Yhteistyötä varhaiskasvatuksen laadun arvioimiseksi tehtiin maakunnallisesti vanhempien ja lasten arviointiraadin kautta. Asiakasraati koostui lapsiperhetyön palveluiden käyttäjistä sekä neuvolan, lapsiperheiden perhetyön, seurakunnan, Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja varhaiskasvatuksen henkilöstöstä. Asiakasraadin toiminnan jatkaminen koettiin erittäin tärkeäksi varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi.

Orimattilan varhaiskasvatussuunnitelmaa VASU:a tehtiin yhdessä perusopetuksen- sosiaali ja terveydenhuollon viranomaisten oppilashuollon ohjausryhmässä. Varhaiskasvatuksen kehittämishankekoulutukset -tavoite toteutui pedagogiselle henkilöstölle suunnitellusti. Orimattilan kaupungin Varhaiskasvatussuun-

nitelma hyväksyttiin sivistys- ja hyvinvointivaliokunnassa ja otettiin käyttöön toimintakauden alussa elokuussa 2017 kaikissa varhaiskasvatusyksiköissä ja perhepäivähoidossa myös yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa.

Poikkeaman talousarviossa pysymiseen varhaiskasvatuksen puolelta ovat luoneet varhaiskasvatuksen kysynnän lisääntyminen ja muutokset varhaiskasvatuksen toiminnassa: henkilöstön pätevyysvaatimukset, perhepäivähoidon toimintatavat, varhaiskasvatussuunnitelmat, ryhmäkoon kasvattaminen.

Opetuspalvelut

Henkilöstön koulutus peruskoulun uuden opetussuunnitelman vaatimiin uusiin oppimis- ja opetustapoihin toteutettu laaja-alaisesti koko koulun henkilökunnalle: opettajat, koulunkäyntiavustajat, rehtorit. Tutoropettajat aloittivat toiminnan syyskuudella 2017.

Esteitä talousarvion raameissa pysymiselle opetuspalveluissa toivat Jokivarren koulun D-osan väistötilan vuokra- ja muuttokulut sekä tuntikehyyksen lisäys syksyille 2017 sekä yhden henkilökohtaisen avustajan tarve. Tuntikehyyksen lisääntymiseen vaikuttivat yläkoululaisten määrän lisääntyminen suhteessa kokonaisopiskelijamäärään peruskoulussa. Kiintiöpakolaisten vastaanotto lisäsi tarpeen aloittaa maahanmuuttajaopetuksen ryhmän syksyllä 2017 Myllylän koulussa ja maahanmuutto-opetuksen jatkamisen Orimattilan Yhteiskoulussa.

Kirjasto

Omatoimikirjaston valmistelu ja suunniteltu käyttöönotto syyskuun alkuun mennessä 2017 myöhästyi kahdella kuukaudella. Tavoite toteutui osittain. Omatoimikirjaston palvelu käynnistyi joulukuussa 2017. Asiakasmäärän kasvutavoite oli 300. Kasvutavoitteen toteutumista ei ole raportoitu. Asiakasmäärätavoitteen saavuttaminen vaikeutui kirjastopalvelujen ollessa pois käytöstä lähes neljä kuukautta omatoimikirjaston rakentamisen vuoksi.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden tarkoituksena on ollut kaupunkilaisten liikunnan, hyvinvoinnin ja viihtyisyyden edistäminen tasapuolisia liikuntamahdollisuuksia tarjoamalla. Asetetut uimahallin ja kuntosalin käyttäjämäärät eivät yltäneet asetetulle tavoitetasolle varsinkaan uimahallin kohdalta. Myöskin liikuntaryhmien asiakaskäyntikerrat jäivät alle asetetun tavoitteen. **Tarkastuslautakunta toteaa, että varsinkin uimahallin käyttöasteen jääminen reilusti alle tavoitetason on hälyttävää. Käyttöasteen nostamiseen tarvittavat toimet ovat suotavia.**

Uuden urheilu- monitoimihallin rakentaminen keskeytyi loppuvuodesta ja täten aiheuttaa viivettä hallin hankkeen ja uusien liikuntatilojen toteuttamiselle.

Nuorisopalvelut

Etsivän nuorisotyön tavoitetaso asiakkaiden siirtymisestä erilaisten palveluiden piiriin on ylittynyt 10 prosentilla 65 prosentista 75 prosenttiin. Orimattilassa on vuonna 2017 toiminut kaksi etsivää nuorisotyötä tekevää työntekijää, joiden käytölle on jatkuvaa tarvetta nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja auttamiseksi elämässä eteenpäin. Resurssien jatkuva tarve ehkäisevään nuorisotyöhön on tarpeellinen ja perusteltu. Myöskin mielenterveyspalveluiden siirtyminen Orimattilasta Lahteen on lisännyt tuttuvien etsivien tarvetta nuoren auttajana ja syrjäytymisen ehkäisijänä.

Työttömyys on Päijät-Hämeessä vähentynyt - myös Orimattilassa, jossa se oli 11,9 % työvoimasta. Absoluuttisesti nuorten työttömien määrä on laskenut, mutta suhteellinen osuus työvoimasta on säilynyt lähes ennallaan.

Työpajatoiminta on ollut myöskin nuorille hyvä ja tarpeellinen matalan kynnyksen paja ja portti työelämään. Pajat ovat avanneet nuorille tekemisen kulttuuria.

Nuorisotyössä ovat olleet mukana myöskin kolmannen sektorin toimijat, jotka ovat omalta osalta panostaneet syrjäytymistä ennalta ehkäisevään toimintaan. **Tarkastuslautakunta pitää kolmannen sektorin tukemista arvokkaana toimintana.**

4.2 Konsernihallinnon toimiala / kaupunginhallitus, - valtuusto ja hallintopalvelukeskus

Arviointi toiminnan tavoitteiden toteutumisesta 2017

Tavoite	Tarkastuslautakunnan arvio tavoitteen toteutumisesta
Kaupungin talouden tasapainon säilyminen	●
Henkilöstön kehittäminen hyväksytyt henkilöstön kehittämissuunnitelman ja muiden suunnitelmien ja ohjeiden mukaisesti	●
Kaupungin työllisyyspalveluita kehitetään ammatillisesti ja tavoitteellisesti työllisyysuunnitelmaa toteuttaen	●
Kaupungin viestinnän kehittäminen	●
Kotimaisen raaka-aineen ja lähellä tuotetun ruoan määrän lisääminen ruokalistoille	●
Asiakaspalveluiden tarvekartoitus YT-alueella tulevaa maakuntahallintoa ajatellen	Ei arvioitavissa

Henkilöstön kehittämisen tavoitteessa mittarina oli laatia esimiesohje, joka ei valmistunut vuonna 2017. **Tarkastuslautakunta kysyy, mikä taho on vastannut esimiesohjeen laadinnasta ja miksi se ei valmistunut?**

Kaupungin työllisyyspalveluiden tavoitteellisen kehittämisen tavoite ei ole kaikilta osin toteutunut. Pitkäaikaistyöttömien työllistymisessä ei ole onnistuttu uusien työllistämiskeinojen käynnistämisestä huolimatta. **Tarkastuslautakunta kysyy, miksi uudet työllistämiskeinot eivät ole olleet vaikuttavia?**

Tavoitteena oli kaupungin viestinnän kehittäminen. Toteutumista ja aiempia vuosia aktiivisempaa toimintaa on raportoitu usean yksittäisen toimenpiteen toteutumisella. Niiden yhteisvaikutuksen arviointi on vaikeaa. Tavoitteena ollut viestinnän lisääntyminen ja kehittyminen jää osin epäselväksi, koska vuoden 2016 vertailuluvut puuttuvat tai ovat muuttuneet. Sosiaalisen median toteuman arviointi on osin epäselvää eikä tulosta ole analysoitu. **Tarkastuslautakunta esittää, että raportointia selkeytetään ja vaikuttavuutta arvioidaan keskeisten tunnuslukujen kautta.**

Asiakaspalveluiden tarvekartoitus YT-alueella -tavoitteen toteutumisesta ei voi arvioida, koska siitä ei käy ilmi tavoitemäärät.

Omistajaohjaukseen liittyvät tavoitteet

Omistajaohjaukseen liittyvät tavoitteet kaupunkikonserniin kuuluville yhteisöille ovat pääosin toteutuneet. Tavoitteeksi asetettu konsernitiliin siirtyminen ei toteutunut. Lisäksi Kiinteistö Oy Orimattilan vuokratilojen huoneistojen käyttöaste, 94,6 % alitti tavoitteen, joka oli 98 %. Kaupunginvaltuusto on keväällä 2018 hyväksynyt uuden konserniohjeen. **Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupungin omistaja- ja konserniohjaukseen sekä tavoiteasetantaan kiinnitetään edelleen huomiota.**

4.3 Perusturva

Orimattilan kaupungin perusturvalautakunta toimi 1.1. – 31.5.2017 tilaajalautakuntana. Palvelut tuottaa pääosin Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä, joka aloitti toimintansa vuoden 2017 alussa. Palvelujen

toteuttaminen perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä ympäristöterveydenhuollon järjestämissuunnitelmaan ja palvelusopimukseen. Orimattilan kaupungin ja kuntayhtymän välille laaditaan vuosittain palvelusopimus, jossa täsmennetään järjestämissuunnitelman mukaista palvelutoimintaa sekä määritellään vuosittaiset muutosaihiot palvelutarpeisiin.

Vuoden 2017 aikana hyvinvointikuntayhtymässä kehitettiin ja organisoitiin toimintoja uudelleen ja muutokset tulevat jatkumaan maakunta- ja sote-uudistuksen myötä.

Arviointi toiminnan tavoitteiden toteutumisesta

Tavoite	Tarkastuslautakunnan arvio tavoitteen toteutumisesta
Kuntalaiset saavat sosiaali- ja terveyspalvelut palvelu- ja hoitotakuun edellyttämässä ajassa	Ei arvioitavissa
Sosiaali- ja terveydenhuollon taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet toteutuvat suunnitelman mukaisesti ja tuottaja raportoi oikea-aikaisesti uhkaavista ylityspaineista ja toiminnallisista muutoksista. Kuntayhtymässä soten kokonaiskustannukset kasvavat enintään 1 % vuodessa	
Hyvinvointikuntayhtymän kehittäminen etenee projektisuunnitelman mukaisesti ottaen huomioon valtakunnalliset linjaukset	
Asiakaslähtöisyyden ja kuntalaisten osallisuuden toteutuminen	Ei arvioitavissa
Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen eri toimijoiden yhteistyönä ja yhteisen ranteiden luonti toimintaan	
Syrjäytymisen ehkäiseminen eri hallinnonalojen ja toimijoiden välisenä yhteistyönä	

Toiminnan tavoitteet on osittain saavutettu. Arviointia vaikeutti se, että kaikkia tietoja ei ole saatu hyvinvointikuntayhtymältä. Asiakaslähtöisyyden ja kuntalaisten osallisuuden toteutumista ei voi arvioida, koska raportoinnissa ei ole mainittu esim. asiakastytyväisyyskyselyn tuloksia tai sitä, miten kuntalaiset voivat entistä paremmin vaikuttaa palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen.

Ikääntyvien palvelut

Ikääntyvien osuus Orimattilassa kasvaa koko ajan ja luo erilaisia paineita hyvinvointipalveluiden tuottamiselle vanhusväestölle. Vuoden aikana on kunnille asetettu melkoiset säästötavoitteet ja kehitetty ikäihmistien palveluita kotihoidon suuntaan. Vuoden aikana on Orimattilan terveysasemalta lopetettu pitkäaikaisosasto Varvikko ja Kanervikko heti alkuvuodesta ja kesän jälkeen päivätoiminta supistettiin Koivikosta ja asiakaskuljetukset lopetettiin. Samalla se on ruuhkauttanut kotihoidon, sinne ei ole saatu riittävästi resursseja. Erityissairaanhoidon ja päivystyksen vastaanottokäynnit ovat lisääntyneet huomattavasti vuoden 2017 aikana. Hoitoon pääsy ja saatavuus Orimattilassa on noin 1 kk.

Erikoissairaanhoidon psykiatrian poliklinikka loppui Orimattilasta ja osa henkilöstöresursseista siirrettiin Lahteen. Palveluita siirrettiin hyvinvointikuntayhtymän painopisteen mukaisesti enemmän avohuollon piiriin.

Perusturvalautakunnan tavoitteiden painopisteet kaupunkistrategian mukaan olivat asiakaslähtöisyys ja kuntalaisten osallisuus, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen eri toimijoiden yhteistyönä. Tavoitteiden ja toiminnan tuloksellisuuden arviointiin liittyviä mittareita ei ole esitetty.

Mitä nämä yksiköiden lopettamiset ja henkilöstöresurssien siirrot ovat vaikuttaneet henkilöstön jaksamiseen, kuntalaisten terveyteen ja hyvinvointiin mm. avohoitoon siirryttäessä? **Mitä taloudellisia säästöjä on saavutettu ja miten tämä on vaikuttanut Orimattilan kaupungin tuloksellisuuteen ja kuntalaisten saaman hoidon saatavuuteen, tarjontaan sekä hoidon laatuun?**

Hyvinvointikuntayhtymän asioista tiedottaminen ja tiedonkulku on ollut puutteellista niin kuntalaisten kuin kaupungin hallinnon suuntaan. Tiedonkulkuun ja tiedottamisen parantamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä nimettiin loppuvuodesta. Mukana yhteistyössä olivat myös kolmannen sektorin toimijat sekä vapaaehtoistoiminta. **Mitä vastuuta on siirretty kolmannelle sektorille ja vapaaehtoistoiminnalle?**

4.4 Elinvoima- ja tekniset palvelut

Tekninen lautakunta muuttui 1.6.2017 alkaen elinvoima- ja tekniseksi valiokunnaksi. Strategia uudistuksen valmistuessa vasta 2018, tapahtuu nyt tehtävä arviointi vanhan strategian ja kahden eri organisaation toiminnallisuutta arvioiden. Arviointikohteina olevia valtuuston asettamia sitovia tavoitteita on kuusi.

Arviointi toiminnan tavoitteiden toteutumisesta 2017

Tavoite	Tarkastuslautakunnan arvio tavoitteen toteutumisesta
Hennan kehittäminen	●
Sisäilmaperiaatteiden määrittely osana sisäilmatyöryhmän toimintaa	●
Asuintonttivarannon turvaaminen ja työpaikkatonttien kaavoittaminen	●
Alueurakointityön toteutus sopimuksen mukaisesti.	●
Teknisen palvelukeskuksen kehittämisohjelman päivittäminen	●
Kaupungin elinkeinotoimen ja kilpailukyvyyn vahvistaminen sekä palvelujen turvaaminen elinkeino-ohjelmassa olevien toimenpiteiden sekä muiden sektoreiden kehittämisohjelmissa hyväksytyjen toimenpiteiden avulla.	●

Hennan kehittäminen

Hennan kehittämiseen liittyvä tavoite on toteutunut hyvin asema osalta. Tonttikauppoja ei mainittu tavoitteessa, vaikka esim. markkinointisuunnitelma on tehty. Arviointia vaikeuttaa se, että Hennaa on käsitelty tilinpäätöksessä myös hallinnon toimialan kohdassa. **Tarkastuslautakunta kysyy, miten tehtävien siirto on onnistunut elinvoima- ja tekniselle valiokunnalle?**

Sisäilmaperiaatteiden määrittely

Sisäilmastrategia on valmistunut ja hyväksytty ja siten tavoite on toteutunut. Strategian vaikuttavuus toimintaan näkyy vasta myöhemmin. Kuntalaisilla on käytännön tasolla ollut jatkuva huoli eri rakennusten sisäilmatilanteesta. Julkisessa keskustelussa on noussut esille, ettei tiedottaminen ole ollut täysin onnistunutta ja että kuntalaisten ilmoituksiin ongelmista reagoidaan hitaasti. **Tarkastuslautakunta kysyy, miten sisäilmastrategiaa toteutetaan käytännössä?**

Asuintonttivarannon turvaaminen ja työpaikkatonttien kaavoitus

Tavoitteen mittarina tavoitetasona olleet tonttien lukumäärätavoitteet ja työpaikkatonttien pinta-alatavoite saavutettiin Pennalaa lukuun ottamatta. **Tarkastuslautakunta kiinnitti erityisesti huomiota Viirenojan 0-tavoitteeseen.**

Alueurakointityön toteutuksen seuranta

Tavoitteena oli, että negatiivisten palautteiden osuus kaikista palautteista olisi alle 50 %. Tilinpäätöksessä toteuman selvitys on heikko. Palautteiden lukumäärää ei kerrota eikä luokittelua liene tehty. Palautteet

ovat aina subjektiivisia. Palaute mittaristo tulisi rakentaa selkeämmäksi suljetuin vaihtoehtoin: palautteeni on a) kielteinen b) myönteinen c) ei kumpaakaan. Vastaja tulisi ohjata kohdentamaan palautteensa määriteltyyn kohteeseen.

Teknisen palvelukeskuksen kehittämissuunnitelman päivitys

Teknisen palvelukeskuksen kehittämissuunnitelman päivittäminen ei toteutunut, koska kaupungin strategia ei valmistunut vuonna 2017.

Kaupungin elinkeinotoimen ja kilpailukykyyn vahvistaminen

Kaupungin elinkeinotoimen ja kilpailukykyyn vahvistaminen –tavoite voidaan arvioida toteutuneen muiden mittareiden paitsi työttömyysasteen osalta, joka oli lähellä tavoitetta 11,9 % (tavoite 11 %). Kaupungin tulevaisuuden kannalta oleellisin mittari, väkiluvun kasvu, ei toteutunut ollen -54 asukasta.

Tarkastuslautakunta pyytää kiinnittämään huomiota siihen, ettei aseteta sellaisia tavoitteita, jotka eivät ole merkityksellisiä tai joita ei voida mitata.

4.5 Ympäristöpalvelut

Ympäristövaliokunta on toiminut nykyuotoisena 1.6.2017 alkaen. Ympäristövaliokunnan tehtävät poikkeavat merkittävästi 31.5.2017 asti toimineeseen ympäristölautakuntaan, jonka tehtäväkenttä oli nykyistä laajempi, käsittäen mm. pelastustoimen.

Ympäristövaliokunnan tehtävänä on pääosin rakentamiseen liittyvien lupahakemusten käsittely. Tätä toimintaa rajaa voimassa oleva lainsäädäntö, minkä vuoksi valiokunnan toiminnan liikkumavara lupa-asioiden käsittelyssä on rajallinen.

Toinen merkittävä tehtävä on ympäristön suojelun valvonta, seuranta ja näitä tehtäviä tukemien suunnitelmien ja tutkimusten laadinta. Tätä on edesauttanut yhteistyö Hämeen Ely-keskuksen kanssa.

Arviointi toiminnan tavoitteiden toteutumisesta 2017

Tavoite	Tarkastuslautakunnan arvio tavoitteen toteutumisesta
Rakennuslupapäätösten tehokas käsittely	●
Ympäristönsuojelulain mukaisen valvontasuunnitelman laatiminen	●

Toiminnan tavoitteista ensimmäinen - tehokaslupakäsittely - on toteutunut. Tätä on omaltaan osaltaan tukenut lupahakemusten väheneminen arviointivuonna - noin 7 % - sekä rakennustoiminnan matalasuhteen jatkumo.

Tavoitteena ollut ympäristövalvonta suunnitelma valmistui hyvissä ajoin elokuussa 2017. Suunnitelman toteutumasta ei ole tietoa ja sille olisi hyvä asettaa selkeät tavoitteet.

Talousarvion mukaiseen tulokseen päästiin hyvin, vaikka tulot eivät toteutuneet suunnitelmallisesti. Tämä paikattiin vastaavasti alittamalla menoarvio.

4.6 Palvelukeskuksia koskevat yleiset tavoitteet

Palvelukeskuksia koskevat yleiset tavoitteet on johdettu kaupungin strategisista päämääristä ja ne ovat kaupunginhallitukseen nähden sitovia. Tilinpäätöksessä on raportoitu palvelukeskuksittain tavoitteita, jotka koskevat terveyden edistämistä, kuntalaisten osallistumista, tavoitteellista toimintaa ja johtamista, kuntayhteistyötä, kumppanuutta muiden toimijoiden kanssa sekä asioiden hoitotapojen uudelleenarviointia tuottavuuden ja taloudellisuuden näkökulmasta.

Yleiset tavoitteet toteutuivat pääosin. Tavoitteellista toimintaa ja johtamista koskevat yleiset tavoitteet toteutuivat huonoiten johtuen strategian valmistumisesta vuoden 2018 puolella. Tavoitteeksi asetetut kehittämissuunnitelmien ja hyvinvointikertomuksen valmistelut kytkeytyvät kaupungin strategiatyöhön. Asiakaspalvelun ja toimistopalveluiden kehittämiseen ja työhyvinvoinnin edistämiseen liittyvät tavoitteet eivät myöskään toteutuneet.

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota siihen, että palvelukeskuksia koskevissa yleisissä tavoitteissa on ristiriitaisesti raportoitu laatuhäiriöiden määrä vesilaitoksen taseyksikön sitoviin tavoitteisiin nähdessä.

4.7 Vesilaitos taseyksikkö

Arviointi toiminnan tavoitteiden toteutumisesta 2017

Tavoite	Tarkastuslautakunnan arvio tavoitteen toteutumisesta
Toimittaa asiakkaille korkealaatuista vesihuoltopalvelua tarkkailemalla säännöllisesti myös talousveden toimituksen vähäisempiä laatuhäiriöitä	
Vesihuoltojärjestelmän tekninen kehittäminen	
Verkostojen vuotovesiprosentin pienentäminen	
Energian käytön tehostaminen	
Vesi- ja viemäriverkoston korjausvelan määrän vähentäminen	

Vesiosuuskuntien mahdollisuudet vastata kiristyviin vaatimuksiin ovat olleet haasteellisia. Esimerkiksi Kuivannon vesiosuuskunnassa vesi oli vuoden 2017 aikana hetken juomakelvotonta ja tiedotus ontui. Kaupunki on takaamassa osuuskunnan lainoja. **Tarkastuslautakunta kysyy, ovatko kuntalaiset eriarvoisessa asemassa, jos vesiosuuskuntien toiminta ei ole laadukasta ja siihen liittyy kaupungin kannalta taloudellisia riskejä.**

5. Tuloksellisuuden arviointi

Tarkastuslautakunnan arvioinnissa on aiemminkin noussut esille asetettujen tavoitteiden konkreettisuus ja mitattavuus. Tavoitteet tulee asettaa selkeästi ja tavoitteiden saavuttamisen arviointiin käytettävien mittareiden tulee mahdollistaa toiminnan tuloksellisuuden, taloudellisuuden ja vaikuttavuuden arviointi. Tavoitteiden tulee olla kaupungin palvelutoiminnan kannalta keskeisiä, laajuudeltaan ja vaativuudeltaan yhteneväisiä sekä tärkeydeltään vertailukelpoisia. Näin mahdollistetaan toiminnan ohjaaminen ja sen tuloksellisuuden arviointi yli toimialarajojen. Selkeä tavoiteasetanta tukee strategian toteutumista, toiminnan johtamista ja toiminnan arviointia.

Tarkastuslautakunnan toteaa, että tavoitteiden asettamisessa tulee ottaa huomioon palvelujen vaikuttavuus kuntalaisten arjessa, kaupungin elinvoimaisuuden kehittäminen sekä koko kaupunkiorganisaation päätehtävä. Lisäksi tavoitteiden toteuttamiselle tulee kohdistaa riittävät resurssit. Tavoiteasetantaan, uusien mittareiden kehittämiseen ja tuloksellisuuteen tulee edelleen kiinnittää erityistä huomiota.

6. Yhteenveto

Kaupungin taloutta on yleisesti hoidettu hyvin ja avainmittarit osoittavat, että tavoitteet on saavutettu pääosin. Toiminnallisesti vuosi on ollut haasteellinen. Kuntavaalit aiheuttivat eräänlaisen katkon toimintaan luottamusmiesten vaihtuessa. Vuoteen 2017 ovat vaikuttaneet myös organisaatiomuutos sekä strategiatyön viivästyminen ja valmistuminen vasta 2018. Tämän johdosta kaupungin kehittämistoiminta on ollut syksyn 2017 välitilassa – vanha strategia on ollut osin vanhentunut ja kaupungin haasteisiin nähden puutteellinen. Uuden strategian valmistelua on viivästyttänyt organisaatiouudistus sekä pitkä ja perusteellinen strategiatyön läpivienti.

Tämä huomioiden voidaan todeta kaupungin toiminnan tavoitteiden toteutuneen valtaosin joko hyvin tai tyydyttävästi. Kaikilla toimialoilla on ollut kuitenkin talouden tai toiminnan tavoitteita, jotka eivät ole toteutuneet suunnitellusti. Tämä antaa käytännönläheisen lähtökohdan toiminnan itsearviointiin ja tavoitteiden uudelleen asetantaan tai tarkistamiseen vuodelle 2018.

7. Allekirjoitukset

Orimattilassa 7. toukokuuta 2018

Ari Anttila
puheenjohtaja

Juha Aalto
jäsen

Ulla Katajavuori
jäsen

Marja-Liisa Neuvonen-Rauhala
jäsen

Arja Simola
varajäsen

Liite 1 Tunnuslukujen laskentakaavat

Lähde:

Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta,
Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto

Toimintatuotot / toimintakulut %

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, joka osoittaa verorahoituksen osuuden toiminnan kuluista. Maksurahoituksen osuutta toimintamenoista kuvataan tunnusluvulla, joka lasketaan kaavasta:

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= $100 * \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Kunnan toimintojen organisointi, kuten toimintojen yhtiöittäminen ja kuntien välinen yhteistoiminta vaikuttavat tunnusluvun arvoon ja selittävät kuntakohtaisia eroja.

Vuosikate / poistot %

Vuosikate osoittaa tulo-rahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulo-rahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli **vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, kunnan tulo-rahoitus on riittävä**. Vuosikatteen ja poistojen vertailussa on vakiintunut käyttöön seuraava tunnusluku:

Vuosikate prosenttia poistoista

= $100 * \text{Vuosi-kate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tai kuntayhtymän tulo-rahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa pitkällä aikavälillä. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoista valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet.

Investointitaso määritetään voimassa olevasta investointisuunnitelmasta, jonka aikajänne on riittävä keskimäärän osoittamiseksi. Jos poikkeuksellisen suuri poistonalainen investointihanke ajoittuu suunnittelukaudelle tai investointeja on taloussuunnitelmassa leikattu ja siirretty suunnitelman ulkopuolelle, on investointitasoa arvioitava taloussuunnittelukautta pitemmällä jaksolla.

Tulo-rahoitus on ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot, ja alijäämäinen, kun vuosikate alittaa poistot. Myös nämä väittämät pitävät paikkansa vain, jos poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista investointitasoa.

Jos vuosikate on negatiivinen, on kunnan tulo-rahoitus heikko.

Vuosikate euroa/asukas

Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulo-rahoituksen riittävyyden arvioinnissa. *Kuntakohtainen tavoitearvo tunnusluvulle saadaan jakamalla edellä mainittu keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä.*

Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa. Kuntakohtaisia eroja selittävät toimintojen organisointi ja palvelutoiminnan laajuus. Asukasmääränä tunnusluvussa käytetään asukaslukua tilikauden lopussa.

Erityisesti silloin, kun kunnan talouden tasapainoa ja liikkumavaraa verrataan muihin kuntiin, on otettava huomioon erot veroprosenteissa. Riittävä tulo-rahoitus voi kahdessa vertailukunnassa olla saavutettu erilaisella verorasitteella kuntalaisiin.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa. Tilikauden tulokseen saattaa olennaisesti vaikuttaa satunnaiset tuotot tai kulut, mistä syystä tulo-rahoituksen riittävyyden arviointia ei voida määritellä sen perusteella.

Tilikauden tuloksen jälkeen esitettävät erät ovat poistoero- ja tuloksenkäsittelyeriä. Ylijäämäinen tilikauden tulos voidaan siirtää varauksiin, rahastoida tai liittää tilinpäätöstä seuraavan vuoden tilinpäätöksessä edellisiltä vuosilta kertyneeseen yli- tai alijäämään. Ylijäämää lisääviä tai alijäämää vähentäviä eriä ovat varausten ja rahastojen vähentäminen.

Investointien tulorahoitus, %

= $100 * \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. *Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.*

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Kassan riittävyys (pv)

= $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, *monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla.* Rahavarioihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Kassasta maksut kootaan seuraavista tilikauden tuloslaskelman ja rahoituslaskelman eristä:

Tuloslaskelmasta:

Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön, Korkokulut, Muut rahoituskulut

Rahoituslaskelmasta:

Investointimenot, Antolainojen lisäys, Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

Kassan riittävyys voidaan esittää myös kuukausittaisena lukusarjana tai graafisesti. Rahavarojen määränä käytetään tällöin joko kuukauden päiväkohtaista keskisaldoa tai valittua kuukauden määräpäiväsaldoa. Kassasta maksuina käytetään kuukauden kassasta maksuja ja päiväkerroimena 30 pv.

Lainat euroa/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla alla esitetty lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainakanta 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

= $[\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä}$

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää.